

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร

อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลายด้าน แล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ ธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบชอบค้นหาความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูล การดำเนินงานและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ในตำบลบางขุนไทร และอำเภอบ้านแหลม ให้คงอยู่ในท้องถิ่น และสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป

กองสวัสดิการสังคม

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านลาด

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ ๑ บทนำ	๑
ส่วนที่ ๒ สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน	๔
ส่วนที่ ๓ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๒

ส่วนที่ ๑ บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทย มีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงสร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในปัจจุบันเมืองไทยเราได้กลายเป็นประเทศเปิดที่รับเอาความรู้และเทคโนโลยีของต่างชาติเข้ามาอย่างมาก ทำให้ไทยกลายเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี จากผลของการรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นมานี้เอง ทำให้ประเทศของเรา ชุมชนของเรานี้ถึงถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีในท้องถิ่นอันดี ที่เคยสืบทอดกันมาช้านาน ปัจจุบัน วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของไทยเราส่วนมากจะยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาตามขนบหรือ ตามท้องถิ่นห่างไกล ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ยังคงมีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านและเทคโนโลยีในท้องถิ่นอยู่ ดังนั้นการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านของเราจึงเป็นการธำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่นเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่สนใจได้รับทราบและร่วมภูมิใจกับบุคคลในท้องถิ่นด้วย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานเป็นการดำรงในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นโดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติตามกาลเวลา (ประเวศ วะศรี, ๒๕๓๖)

ความหมายของภูมิปัญญา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ (๒๕๔๖, หน้า ๘๒๖) ได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาไว้ว่า “พื้นความรู้ความสามารถ”

ภูมิปัญญาหมายถึงทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคน หรือเป็นลักษณะสากล ที่หลายถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญา ชาวบ้านในแต่ละถิ่นเกิดจากการแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญานี้จึงเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและชาวบ้าน เช่น การประกอบพิธีกรรมของชุมชน หรือประเพณีการรวมกำลังช่วยกันทำงานใหญ่หลวงเกินวิสัยที่จะทำสำเร็จได้โดยคน เดียวเป็นต้น

ภูมิปัญญาหมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคม ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบทอดกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรของบุคคลหรือ ทรัพยากรความรู้ก็ได้ทรัพยากรความรู้ที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ได้แก่ ความรู้ในสาขาอาชีพหรือวิชาการด้านต่างๆ เช่น การคัดเลือกพันธุ์ข้าว การถนอมอาหาร วัฒนธรรม ศิลปะ จารีตประเพณี เป็นต้นส่วนทรัพยากรบุคคลที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญา ได้แก่ ชาวนาผู้ประสบความสำเร็จในการผลิต พรหมณ์ผู้เชี่ยวชาญในบายศรี เป็นต้น

สรุป ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้จากทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือองค์กรซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติสืบทอดกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรของบุคคลและทรัพยากรความรู้

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้นจึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ใน หลายวิชา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนามาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่นการรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มหัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพของคนในชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ การค้าการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆเช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น

กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณีหมายถึง ความสามารถประยุกต์และ ปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ส่วนที่ ๒ สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

ประวัติความเป็นมาตำบลบางขุนไทร

ในสมัยก่อนในตำบลบางขุนไทร มีคนอพยพมาตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่เป็นชาวจีนมาทำมาหากินทางทะเลหรือประมง คนที่อพยพมานั้นมีชื่อขุนอยู่ด้วย ซึ่งทำมาหากินโดยการดักปลา วันหนึ่งนายขุนได้มาดักปลาในคลองมีต้นไทรอยู่ โดยใช้ไผ่มาดักปลา พอถึงเวลามากู้ไผ่ดังกล่าว ปรากฏว่าในไผ่ไม่มีปลาแต่กลับกลายเป็นทอง นายขุนดีใจมากและได้นำทองมาขาย และสร้างวัดไว้วัดหนึ่งโดยใช้ชื่อวัดว่า “วัดไทรทอง”

ต่อมาชาวบ้านได้อพยพมาอยู่มากขึ้น เนื่องจากการประกอบอาชีพทางทะเลมีรายได้ดี จึงเกิดเป็นหมู่บ้าน สมัยก่อนจะเรียกหมู่บ้านว่า “บาง” เพื่อเป็นสิริมงคล จึงเอาชื่อขุนมารวมกับวัด จึงได้ชื่อว่า “บางขุนไทรทอง” และต่อมาเรียกกันไปจนกลายเป็น “บางขุนไทร” จนถึงปัจจุบัน

แผนที่ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลบางขุนไทร

๑. ด้านกายภาพ

๑.๑ ที่ตั้ง

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต. บ้านแหลม อ. บ้านแหลม
ทิศใต้ ติดต่อกับ ต. ปากทะเล อ. บ้านแหลม
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ป่าชายเลน หรือ อ่าวไทย
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.ท่าแร่ ต. ท่าแร่ ออก อ. บ้านแหลม
อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านแหลม ๖ กิโลเมตร

เนื้อที่

๑๕,๗๓๒ ไร่ (๒๕.๑๗ ตารางกิโลเมตร)

๑.๒ ภูมิประเทศ แบ่งเป็น ๓ เขต

๑. ที่ราบชายฝั่งน้ำทะเลท่วมถึง
๒. เขตที่ราบน้ำทะเลเคยท่วมถึง
๓. เขตที่ราบน้ำท่วมถึง

๑.๓ ลักษณะภูมิอากาศ

มี ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

๒. ด้านการเมือง/การปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทรเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีขีดความสามารถในการบริหารเพื่อให้บริการประชาชน ในเขตพื้นที่การปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มความสามารถ โดยมีระบบโครงสร้างการบริหารงาน อัตรากำลังบุคลากรขององค์กร และ สถานะการคลัง ดังนี้

➤ ฝ่ายนิติบัญญัติ

สภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร จำนวน ๒๒ คน เลือกตั้งโดยราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมาย มีวาระดำรงตำแหน่ง ๔ ปี มีประธานสภาหนึ่งคน รองประธานสภาหนึ่งคน และเลขานุการสภาหนึ่งคน

➤ ฝ่ายบริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร ประกอบด้วย นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร เป็นฝ่ายบริหารทางด้านนโยบาย มีรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร จำนวนสองคนเป็นผู้ช่วย และฝ่ายปฏิบัติงานประจำมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีพนักงานส่วนตำบล และพนักงานจ้างเป็นฝ่ายปฏิบัติ ติดตามนโยบายที่นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทรมอบหมายงานให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่กำหนด แบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ ๔ ส่วน ได้แก่

๑. สำนักงานปลัด
๒. กองคลัง
๓. กองช่าง
๔. กองสวัสดิการสังคม

๓. ประชากร

จำนวนหมู่บ้าน ๑๑ หมู่บ้าน

จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต. เต็มทั้งหมู่บ้าน ๑๑ หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ ๑ - ๑๑

ประชากร

จำนวนประชากร (ตามทะเบียนราษฎร) ทั้งสิ้น ๗,๑๒๕ คน แยกเป็น

ชาย ๓,๕๓๙ คน หญิง ๓,๕๘๖ คน แยกเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

ลำดับหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม
๑	บางขุนไทร	๒๐๗	๒๐๐	๔๐๗
๒	บางขุนไทร	๒๔๙	๒๔๕	๔๙๔
๓	บางขุนไทร	๒๙๓	๓๑๓	๖๐๖
๔	บ้านแขก	๕๘๕	๕๗๖	๑,๑๖๑
๕	ดอนผิงแดด	๔๐๒	๔๑๒	๘๑๔
๖	ดอนวัด	๒๔๑	๒๑๗	๔๕๘
๗	ดอนไทย	๓๓๑	๓๖๓	๖๙๔
๘	บางอินทร์	๓๘๐	๔๐๖	๗๘๖
๙	ป่าขาด	๓๗๕	๓๘๕	๗๖๐
๑๐	สามัคคี	๓๔๓	๓๔๗	๖๙๐
๑๑	ดอนหอยแครง	๑๒๗	๑๓๐	๒๕๗
รวม		๓,๕๓๓	๓,๕๙๔	๗,๑๒๗

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนครัวเรือนตามทะเบียนราษฎรมีทั้งหมด ๑,๙๕๕ ครัวเรือน

มีความหนาแน่น ๒๘๓.๑๕ คน/ตารางกิโลเมตร

ลำดับหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน
๑	บางขุนไทร	๑๒๘
๒	บางขุนไทร	๑๓๙
๓	บางขุนไทร	๑๙๐
๔	บ้านแขก	๒๖๖
๕	ดอนผิงแดด	๒๒๔
๖	ดอนวัด	๑๓๔
๗	ดอนไทย	๒๑๓
๘	บางอินทร์	๑๙๔
๙	ป่าขาด	๑๙๕
๑๐	สามัคคี	๑๙๓
๑๑	ดอนหอยแครง	๗๙
รวม		๑,๙๕๕

หมายเหตุ ข้อมูลสำนักงานทะเบียนอำเภอบ้านแหลม ณ เดือน มกราคม ๒๕๖๒

๔. สภาพทางสังคม

๔.๑ การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา ๒ แห่ง ได้แก่

- โรงเรียนวัดดอนผิงแดด (ผลสิริราษฎร์รังสรรค์) หมู่ที่ ๖
- โรงเรียนวัดบางขุนไทร (ผดุงวิทยา) หมู่ที่ ๑๐

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ๓ แห่ง ได้แก่

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดอนวัด หมู่ที่ ๖
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดดอนผิงแดด หมู่ที่ ๖
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสามัคคี หมู่ที่ ๑๐

๔.๒ การสาธารณสุข

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ๑ แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน ๑ แห่ง

๔.๓ การสังคมสงเคราะห์

ตำบลบางขุนไทร	รับเบี้ยจากรัฐบาล จำนวน (คน)
ผู้สูงอายุ	๑,๑๑๕
ผู้พิการ	๖๘
ผู้ป่วยโรคเอดส์	๕๒

๕. ระบบบริการพื้นฐาน

๕.๑ การคมนาคมขนส่ง

- ถนนคอนกรีต ๖๓ สายทาง
- ถนนลาดยาง ๑ สายทาง
- ถนนลูกรัง ๑๘ สายทาง

๕.๒ การไฟฟ้า

มีระบบไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน จำนวน ๑,๘๘๕ ครัวเรือน

๕.๓ การประปา

มีระบบประปาครบทุกหมู่บ้าน จำนวน ๑,๘๘๕ ครัวเรือน

๕.๔ โทรศัพท์

ปัจจุบันทุกหมู่บ้าน ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นส่วนใหญ่

มีตู้โทรศัพท์หยอดเหรียญ ๑๓ แห่ง

๕.๕ ไปรษณีย์หรือการสื่อสารหรือการขนส่ง และวัสดุ ครุภัณฑ์

ที่ทำการไปรษณีย์ที่ใกล้ที่สุด ได้แก่ ไปรษณีย์อำเภอบ้านแหลม

๖. ระบบเศรษฐกิจ

๖.๑ การเกษตร

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนาเกลือ ทำนาข้าว

๖.๒ การประมง

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา

๖.๓ การปศุสัตว์

มีการปศุสัตว์ คือ การเลี้ยงโค

๖.๔ การบริการ

โรงเรียนไก่ไข่	๔	แห่ง
ร้านจำหน่ายอาหารสัตว์	๕	แห่ง
โรงกะปิ	๓	แห่ง
โรงสีข้าว	๑	แห่ง
ร้านซ่อมรถ	๙	แห่ง
โรงไม้	๒	แห่ง
ร้านเกมส์/อินเทอร์เน็ต	๖	แห่ง
ห้องเช่า	๙	แห่ง
ร้านก๋วยเตี๋ยว	๓	แห่ง
ร้านเสริมสวย	๑๐	แห่ง
ร้านค้า	๖๖	แห่ง
ร้านค้าวัสดุ	๑	แห่ง
ร้านขายของเก่า	๔	แห่ง
ปั้มน้ำมัน	๕	แห่ง
ร้านค้าไม้	๑	แห่ง
ร้านตัดผมชาย	๓	แห่ง
ร้านค้าวัสดุก่อสร้าง	๔	แห่ง
ร้านสะสมของเก่า	๒	แห่ง
จำหน่ายอุปกรณ์วัสดุก่อสร้าง	๓	แห่ง
ร้านอาหารตามสั่ง	๓	แห่ง
รับซื้ออาหารทะเล	๒	แห่ง
ร้านคาราโอเกะ	๑	แห่ง
ร้านซักอบรีด	๓	แห่ง
ร้านประกอบเฟอร์นิเจอร์	๑	แห่ง
ร้านขายข้าวต้ม	๑	แห่ง
โต๊ะสนุกเกอร์	๑	แห่ง

๖.๕ การท่องเที่ยว

สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ ๖ มีพื้นที่เป็นป่าชายเลน ดินทะเลอ่าวไทย

๖.๖ อุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในครัวเรือน ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทะเล “กะปิ”

๖.๗ การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

จำนวนกลุ่มทุกประเภท	๒๒	กลุ่ม
แยกประเภทกลุ่ม		
- กลุ่มอาชีพ	๑๗	กลุ่ม
- กลุ่มออมทรัพย์	๔	กลุ่ม
- กลุ่มอื่น	๑	กลุ่ม

๖.๘ แรงงาน

ประชาชนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๘๐ ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรมได้แก่ทำนา ทำนาเกลือ ประมง และที่เหลือประกอบอาชีพส่วนตัวและรับจ้าง

๗. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

๗.๑ การนับถือศาสนา

ประชาชน หมู่ที่ ๑-๓ และ หมู่ที่ ๕-๑๑ นับถือศาสนาพุทธ

ประชาชน หมู่ที่ ๔ นับถือทั้งศาสนาอิสลาม

โดยมีข้อมูลศาสนสถาน ดังนี้

วัด มีจำนวน ๒ แห่ง ได้แก่

- วัดดอนผิงแดด (ผลสิริราษฎร์รังสรรค์) หมู่ที่ ๖
- วัดบางขุนไทร (ผดุงวิทยา) หมู่ที่ ๑๐

มัสยิด มีจำนวน ๑ แห่ง ได้แก่

- มัสยิดดารุลอิบาดะห์ หมู่ที่ ๔

๗.๒ ประเพณีและงานประจำปี

ช่วงเดือนเมษายน สรงน้ำผู้สูงอายุเวียนกันเป็นเจ้าภาพทุกหมู่บ้าน

หมู่ที่ ๕ บ้านดอนผิงแดด ประเพณีส่งข้าหลวง (เป็นประเพณีที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาวลาว เป็นการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ) ในช่วงก่อนลงนา คือ เดือนพฤษภาคม ก็จะทำบุญส่ง เพื่อเป็นการเซ่นไหว้ผีไร่ผืนาก่อนที่จะทำนา เดือนกันยายน (เดือน ๑๐) ก็จะมีเทศกาลสารทไทย เดือนพฤศจิกายน (เดือน ๑๒) ทำพิธีรับขวัญข้าว ลอยกระทง บางส่วนก็คือปฏิบัติกินเจตามแบบอย่างของหมู่บ้านใกล้เคียง

๗.๓ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ศูนย์การเรียนรู้เกษตรจุลินทรีย์ หมู่ที่ ๕ และกลุ่มเยาวชนแคนวง หมู่ที่ ๖

ภาษาถิ่น คือ ภาษาไทยกลาง

๗.๔ สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

สินค้าแปรรูปอาหารทะเล กะปิ หอยเสียบ หอยแครง ฯลฯ

๘. ทรัพยากรธรรมชาติ

๘.๑ น้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- คลอง, ลำน้ำ, ลำห้วย ๑๓ สาย

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ทำนบ ๑ แห่ง

- สระน้ำ ๒ แห่ง (ม.๖-๒ แห่ง)

- ประปาหมู่บ้าน ๒ แห่ง

- ถังน้ำ ค.ส.ล. ๑๐ ถัง (ขนาด ๕๐ ลบ.ม. จำนวน ๕ ถัง ขนาด ๒๐ ลบ.ม. จำนวน ๕ ถัง)

- ถังน้ำ ค.ส.ล. ของ รพช. ๓๔ ถัง (ขนาด ๒๐ ลบ.ม. จำนวน ๘ ถัง ขนาด ๓,๒๐๐ ลิตรจำนวน ๒๖ ถัง)

- ถังน้ำปูนซีเมนต์ (๘ ๓๐) ๑ ถัง

๘.๒ ป่าไม้

ในพื้นที่อยู่ในเขตป่าชายเลน

๘.๓ ภูเขา

ในพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา

๘.๔ คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

ในพื้นที่เป็นป่าชายเลน ดินทะเลอ่าวไทย เป็นแหล่งเกิดของหอยแครงและหอยเสียบที่สมบูรณ์

๙. เศรษฐกิจพอเพียงท้องถิ่น (ด้านการเกษตรและแหล่งน้ำ)

๙.๑ ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านหรือชุมชน

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

ลำดับหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม
๑	บางขุนไทร	๒๐๗	๒๐๐	๔๐๗
๒	บางขุนไทร	๒๔๙	๒๔๕	๔๙๔
๓	บางขุนไทร	๒๙๓	๓๑๓	๖๐๖
๔	บ้านแขก	๕๘๕	๕๗๖	๑,๑๖๑
๕	ดอนผิงแดด	๔๐๒	๔๑๒	๘๑๔
๖	ดอนวัด	๒๔๑	๒๑๗	๔๕๘
๗	ดอนไทย	๓๓๑	๓๖๓	๖๙๔
๘	บางอินทร์	๓๘๐	๔๐๖	๗๘๖
๙	ป่าขาด	๓๗๕	๓๘๕	๗๖๐
๑๐	สามัคคี	๓๔๓	๓๔๗	๖๙๐
๑๑	ดอนหอยแครง	๑๒๗	๑๓๐	๒๕๗
รวม		๓,๕๓๓	๓,๕๙๔	๗,๑๒๗

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนครัวเรือนตามทะเบียนราษฎรมีทั้งหมด ๑,๙๕๕ ครัวเรือน
มีความหนาแน่น ๒๘๓.๑๕ คน/ตารางกิโลเมตร

ลำดับหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน
๑	บางขุนไทร	๑๒๘
๒	บางขุนไทร	๑๓๙
๓	บางขุนไทร	๑๙๐
๔	บ้านแขก	๒๖๖
๕	ดอนผิงแดด	๒๒๔
๖	ดอนวัด	๑๓๔
๗	ดอนไทย	๒๑๓
๘	บางอินทร์	๑๙๔
๙	ป่าขาด	๑๙๕
๑๐	สามัคคี	๑๙๓
๑๑	ดอนหอยแครง	๗๙
รวม		๑,๙๕๕

หมายเหตุ ข้อมูลสำนักงานทะเบียนอำเภอบ้านแหลม ณ เดือน มกราคม ๒๕๖๒

๙.๒ ข้อมูลด้านการเกษตร

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำนาเกลือ

๙.๓ ข้อมูลด้านแหล่งน้ำการเกษตร

มีคลอง ลำน้ำ ลำห้วย ๑๓ สาย

๙.๔ ข้อมูลด้านแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ (หรือน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค)

มีระบบประปาหมู่บ้าน จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑-๑๑

ส่วนที่ ๓
ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ด้านเกษตรกรรม

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		เบอร์โทร	ทักษะความชำนาญ
		เลขที่	หมู่ที่		
๑.	นายพนม ธรรมวิชัยพันธ์	๙/๒	๕	๐๘๙-๗๙๗๑๗๔๙	เกษตรอินทรีย์
๒.	นายสำราญ อ่วมอ้น	-	๕	๐๘๗-๙๐๔๔๒๙๖	เกษตรอินทรีย์
๓.	นายชาญ ทับสี	๓๘/๒	๕	๐๙๓-๑๙๐๓๓๘๕	การทำข้าวปลอดสารพิษ
๔.	นายอัมพร โขยา	๓๑	๑๑	๐๘๑-๐๐๕๖๔๔๙	เกษตรผสมผสาน
๕.	นางประเสริฐ รอดพ่วง	๓๙/๑	๑๑	๐๖๑-๔๘๗๒๓๑๕	เกษตรผสมผสาน
๖.	นายวัฒนา ผิวขาวปลั่ง	๖/๑	๑๑	๐๙๘-๒๔๙๙๖๘๑	เกษตรผสมผสาน
๗.	นายสุ่ม สอนขาว	๗	๖	๐๘๗-๐๒๑๔๙๒๓	การทำนาข้าว/นาเกลือ
๘.	นางบัวเหวียง แจ่มศรี	-	๗	-	เกษตรธรรมชาติ
๙.	นายทองปลิว สุขอนันต์	-	๓	-	การทำนาเกลือ

๒. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		เบอร์โทร	ทักษะความชำนาญ
		เลขที่	หมู่ที่		
๑.	นายบัวลอย พิมพ์มา	๕๘	๕	๐๙๐-๖๔๐๕๘๔๕	การเผาถ่าน/การทำน้ำส้มควันไม้
๒.	นายบุญส่ง เพชรพุก	๕๑/๑	๕	๐๘๐-๐๘๕๐๗๙๓	พลังงานทางเลือก
๓.	นายประสิทธิ์ เกิดโกชน์	๘๙	๕	-	การทำน้ำยาเอนกประสงค์
๔.	นายขวัญเรือน พิมพ์มา	-	๖	-	ทำศาลพระภูมิ บ้านเรือนไทยไม้
๕.	นางระเบียบ ปรารงค์ผา	-	๖	-	การทอผ้า

๓. ด้านการแพทย์ไทย

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		เบอร์โทร	ทักษะความชำนาญ
		เลขที่	หมู่ที่		
๑.	น.ส.วิลาวรรณ สังข์	-	๓	-	แพทย์แผนไทย

๔. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		เบอร์โทร	ทักษะความชำนาญ
		เลขที่	หมู่ที่		
๑.	นายจรรยา พิทักษ์	-	๑๐	๐๘๑-๘๖๖๕๐๒๗	กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล

๕. ด้านศิลปกรรม

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		เบอร์โทร	ทักษะความชำนาญ
		เลขที่	หมู่ที่		
๑.	นายอำนาจ กลิ่นน้อย		๖	๐๘๗-๓๖๙๔๘๗๐	กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีไทย
๒.					

๖. ด้านอื่นๆ (การทำอาหารพื้นบ้าน)

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		เบอร์โทร	ทักษะความชำนาญ
		เลขที่	หมู่ที่		
๑.	นางนภา เย็นวังตะโก	๓	๖	๐๘๖-๑๖๒-๔๔๐๕	อาหารพื้นบ้าน
๒.	นางแว่น โขทยา	-	๑๑	-	ทำน้ำพริกแกงทุกชนิด
๓.	นางน้อม เทศนาม	-	๑๑	-	การทำไข่เค็ม

กลุ่มกิจกรรมในชุมชน

๑. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล

ตั้งแต่ก่อตั้งขึ้นจนถึงปัจจุบันประสบปัญหาเรื่องงบประมาณในการบำรุงรักษาเรือยนต์ ค่าวัสดุเชื้อเพลิงและหล่อลื่น ซึ่งทางกลุ่มต้องจัดหาเองทั้งสิ้น รวมถึงการเสียดุลของอาสาสมัครที่จะต้องออกไปตรวจตราคุ้มครองในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งเป็นการเสี่ยงอันตรายเป็นอย่างมาก หากผู้จับกุมขัดขืนหรือต่อสู้ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๐ ทางกลุ่มได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการแผน “ความร่วมมือไทยสหประชาชาติ” (THAI UNCAP) ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท และในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร ได้เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อสังคม ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนเงิน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อมาใช้จ่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล (หอยแครง) ในพื้นที่ให้คงอยู่ตลอดไป และในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ทางกลุ่มยังได้รับรางวัลชมเชยประเภทชุมชนจากรางวัลโครงการลูกโลกสีเขียวของ ปตท.

การทำงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลตำบลบางขุนไทร นอกจากดูแลคุ้มครองอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลแล้ว ยังเป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับส่วนราชการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ จังหวัด ในการร่วมงานรณรงค์รักษาประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการทำงานของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล จึงเป็นที่สนใจของชุมชนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ที่จะเข้ามาเรียนรู้การทำงานที่ทางกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหของชุมชนได้ด้วยตนเอง ปัจจุบันตำบลบางขุนไทรจึงเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน และเป็นตำบลนำร่องของโครงการต่างๆ โดยที่ทางกลุ่มมีความภาคภูมิใจมากที่สุดก็คือ สามารถฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง เช่น แหล่งหอยแครง ป่าชายเลนและวิถีชีวิตการถักกระดานหาหอย ตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ให้คงอยู่กับชุมชนได้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

๒. กลุ่มกลองยาวเยาวชน

บ้านป่าขาด หมู่ที่ ๙ ตำบลบางขุนไทร พื้นที่และอาชีพของราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร และรับจ้างทั่วไป ในอดีตชาวบ้านรุ่นก่อน จะมีความสามารถในด้านศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรี เช่น ระนาด ปี่พาทย์ อังกะลุง แตรวง และกลองยาว ซึ่งในปัจจุบันวัฒนธรรมดังกล่าวได้เริ่มสูญหายไปจากท้องถิ่น ทางแกนนำของหมู่บ้านจึงได้มีความคิดที่จะฟื้นฟูความสามารถในด้านศิลปะทางดนตรีดั้งเดิมขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นการสืบทอดการละเล่นดนตรีไทยให้คงอยู่สืบไป โดยเริ่มก่อตั้งกลุ่มกลองยาวเยาวชนในปี พ.ศ.๒๕๔๗ โดยนำเยาวชนในหมู่บ้านมาฝึกสอน ซึ่งได้รับความสนใจจากเยาวชนในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก แรกเริ่มก่อตั้งมีสมาชิก จำนวน ๗ คน ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน ๒๗ คน ทางกลุ่มได้ฝึกฝนให้เยาวชนมีความชำนาญในการละเล่นกลองยาว จนได้มีการออกแสดงตามงานต่างๆ ในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งทำให้การละเล่นกลองยาวของหมู่บ้านได้เริ่มฟื้นกลับคืนมา แต่ในปัจจุบันทางกลุ่มก็ยังประสบปัญหาในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการฝึกซ้อมและทำการแสดง ยิ่งในปัจจุบันเยาวชนได้ให้ความสนใจมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องมีอุปกรณ์ในการฝึกซ้อมและทำการแสดงเพื่อนำการละเล่นกลองยาวถ่ายทอดให้แก่เยาวชนในหมู่บ้าน และตำบลอื่นได้เรียนรู้เพื่อส่งผลในการสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นสืบต่อไป

๓. กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านดอนผิงแดด

มีกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริมแก่สตรีภายในหมู่บ้าน หลังจากเสร็จฤดูกาลทำนา และเพื่อรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิมของปู่ย่า ตายาย ผลผลิตของกลุ่มมีหลากหลาย อาทิเช่น ผ้าขาวม้า ผ้ามัดหมี่ ผ้ามัดย้อม ผ้าลายจก ผ้าสามตะกอก สีตะกอก เป็นต้น ผลผลิตของกลุ่มฯ เป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ ๓ ดาว จากการคัดสรรระดับ ภาค ในปี พ.ศ.๒๕๕๗

๔. กลุ่มเกษตรกรธรรมชาติ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

กลุ่มเกษตรกรธรรมชาติ หมู่ที่ ๗ ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๔ มีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน ๓๘ คน สืบเนื่องจากพื้นที่ หมู่ที่ ๗ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว เลี้ยงปลา และเลี้ยงสัตว์ทั่วไป จากการประกอบอาชีพดังกล่าว เกษตรกรจะประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายต้นทุนการประกอบอาชีพสูง เนื่องจากการทำเกษตรกรรม เช่น นาข้าว แต่เดิมเกษตรกรจะใช้ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช และยาฆ่าแมลง ในการดูแลบำรุงรักษา ซึ่งมีต้นทุนที่สูง การใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพร่างกายของผู้ใช้ เกษตรกรในหมู่บ้าน จึงมีแนวความคิดที่จะนำวิธีการต่างๆ มาลดต้นทุน ค่าใช้จ่ายและรักษาสุขภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งในขณะนั้นได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม ได้ให้แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม และได้นำสมาชิกของกลุ่มร่วมกับเกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียง ไปอบรมทำปุ๋ยชีวภาพ ณ ศูนย์ฝึกอบรมคิวิเซ จังหวัดสระบุรี

ภายหลังจากการฝึกอบรมทางสมาชิกกลุ่มได้นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการทำนาข้าว ซึ่งได้ผลดีเป็นอย่างมาก สมาชิกรายได้เพิ่มมากขึ้น ต้นทุนลดลง สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้น กุ้ง ปลา ในแม่น้ำมีมากขึ้น และตัวเกษตรกรเองก็ปลอดภัยจากสารเคมี ดินที่เสื่อมโทรมก็กลับสู่สภาพที่ดีขึ้นวัตถุดิบในพื้นที่ เช่น แกลบรำ ผักตบชวา ได้นำมาใช้ทำเป็นปุ๋ย ซึ่งเป็นการใช้วัตถุดิบในพื้นที่ที่หาง่ายและสะดวก ปัจจุบันทางกลุ่มได้ขยายผล การทำปุ๋ยชีวภาพ โดยได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องการทำปุ๋ยให้แก่หมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานองค์กรต่างๆ และสถาบันการศึกษาที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพื่อขยายผลให้เกษตรกรได้หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมีซึ่งส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร สุขภาพร่างกาย และสภาพแวดล้อม

๕. ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรอินทรีย์-ชีวภาพ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

บ้านดอนหอยแครง หมู่ที่ ๑๑ มีเนื้อที่ ๕๐๐ กว่าไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตรประมาณ ๔๐๐ กว่าไร่ ราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและประกอบอาชีพทำนา ทำสวนผสมผสาน เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้สารเคมีในการประกอบการเกษตร ทำให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง และเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ และบริโภค อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามมา โดยเฉพาะในพื้นที่นาข้าวและแหล่งน้ำสารเคมีที่เกษตรกรใช้จะตกค้างทำให้ดินเสื่อมสภาพและแหล่งน้ำเน่าเสีย ทางหมู่บ้านจึงเกิดแนวคิดในการที่จะลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรและลดการใช้สารเคมีซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้ใช้และสิ่งแวดล้อม

โดยทางหมู่บ้านได้เริ่มศึกษาวิธีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ, ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ, สารสมุนไพรรักษา (ใช้ป้องกันแมลง) ซึ่งได้รับการช่วยเหลือทางวิชาการจากหน่วยงานราชการและองค์กรต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้เป็นระยะเวลา ๔ ปี ทางหมู่บ้านได้เห็นว่าการทำงานปุ๋ยหมักชีวภาพ, ปุ๋ยน้ำอินทรีย์, สารสมุนไพรรักษาใช้ในการเกษตร ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตดีขึ้น ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จากความสำเร็จดังกล่าวทางหมู่บ้านจึงได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์-ชีวภาพขึ้น เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในหมู่บ้านใกล้เคียง และจากชุมชนอื่นๆที่เข้ามาศึกษาดูงาน

๖. เครือข่ายประชาชนชาวบ้านดอนผิงแดด ต้นแบบเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

บ้านดอนผิงแดด หมู่ ๕ ต.บางขุนไทร อ.บ้านแหลม จ.เพชรบุรี เป็นชุมชนขนาดกลางที่ตั้งอยู่ไม่ไกลทะเลมากนัก ลักษณะทางกายภาพ ของชุมชนจึงมีความหลากหลายเนื่องจากมีทรัพยากรที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพ จึงเอื้อทั้งต่อการทำนาข้าว การทำนาเกลือ จึงเกิดอาชีพการทำนาเกลือ และทำงานรับจ้างในนาเกลือ ขณะเดียวกัน ก็ยังมีประชากรบางส่วนประกอบ อาชีพ ประมงชายฝั่งเก็บหอยแครง และหอยเสียบ คนในชุมชนแห่งนี้จึงไม่ต้องเดินทางออกไปทำงานต่างถิ่น ในการประกอบอาชีพต่างๆ ของคนในชุมชนบ้านดอนผิงแดดอาศัยปัจจัยการผลิตที่ธรรมชาติเอื้อต่อทั้งคุณภาพน้ำและดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ถึงฤดูทำนาก็ลงมือไถหว่านตามประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบๆ ต่อกันมาได้ผลผลิตเพียงพอต่อการใช้บริโภคในครัวเรือน และเหลือจำหน่ายสร้างรายได้อีกทางหนึ่งแต่จากการขยายตัวเพิ่มขึ้นของประชากรและทรัพยากรดินน้ำเริ่มเสื่อมลง ต่อมาจึงมีการนำปัจจัยการผลิตเข้ามาช่วยในการทำเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต อาทิเช่น ปุ๋ยเคมีและสารป้องกันกำจัดแมลงที่เป็น เคมีต่างๆ ทำให้ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพทางการเกษตรสูงขึ้น

ในปี ๒๕๔๔-๒๕๔๕ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร จัดทำแผนแม่บทชุมชนให้กับหมู่บ้าน ดอนผิงแดด ทำให้ทราบถึงปัญหาของเกษตรกรในหมู่บ้านว่ามีความต้องการที่จะพัฒนาแบบเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัย เพราะปุ๋ยเคมีเริ่มมีราคาสูงขึ้น เกษตรกรเริ่มมีหนี้สินจากการใช้สารเคมี จากนั้นมีเกษตรกร จำนวน ๑๖ ราย ไปเรียนรู้เรื่องการทำปุ๋ยจุลินทรีย์ชีวภาพ เมื่อได้รับความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ เกษตรจึงคิดที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และแรงงานโดยในปี ๒๕๔๕ มีการรวบรวมสมาชิกได้ ๔๔ คน จึงมีการจัดตั้งกลุ่มในชื่อ “กลุ่มเกษตรจุลินทรีย์บ้านดอนผิงแดด ” ทางกลุ่มได้มีการแบ่งปันความรู้ประสบการณ์ ได้แก่ การเก็บหัวขี้เชื้อจุลินทรีย์มาเพาะเลี้ยงการเผาถ่านด้วยถ่านน้ำมัน ๒๐๐ ลิตร การใช้น้ำส้มควันไม้ จากเตาเผาถ่านการผลิต ไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้ว การทำน้ำยาอเนกประสงค์ มะค่าตีควาย การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น และการทำสมุนไพรรวม นอกจากนี้ชุมชนดอนผิงแดดยังได้ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยศิลปากร นำข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้านมาวิเคราะห์ จัดเรียงลำดับความเร่งด่วนของปัญหา ที่ต้องการแก้ไขตามความต้องการของชุมชน ซึ่งชุมชนต้องการที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการทำนาที่ไม่ต้องอาศัยเคมีเกษตรมาเป็นการทำนาแบบธรรมชาติโดยใช้เทคนิคจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ เข้ามาช่วยเสริม ให้การทำนาได้ผลผลิตดี เพื่อทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและเคมีเกษตรอื่นๆ ขณะเดียวกัน ทางสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากรยังได้อำนวยความสะดวกในด้านงบประมาณและบุคลากรสนับสนุน จนชุมชนสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตจากเดิมเป็นการทำนาแบบธรรมชาติในปี ๒๕๔๖ แม้จำนวนผู้สนใจทำอย่างจริงจังจะมีอยู่ เพียงไม่กี่ราย แต่สำหรับผู้ที่ตัดสินใจที่จะดำเนินการในแนวทางใหม่ให้เห็นผลก็ได้ทุ่มเทเพื่อที่จะขับเคลื่อน

ปัจจุบันชาวบ้านหมู่บ้านดอนผิงแดดได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไข ปัญหาการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง จากหลายๆหน่วยงาน ทำให้กลุ่มเกษตรกรที่เอาจริงเอาจัง เริ่มสร้างเครือข่ายเกาะกลุ่ม กันมากขึ้น เพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเวทีแบ่งปันความรู้และประโยชน์อื่นๆ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ “ บ้านดอนผิงแดด ” จึงเป็นชุมชนเข้มแข็งแห่งหนึ่งของจังหวัด ที่สามารถจัดการปัญหาเบื้องต้น ในการประกอบอาชีพ ของตนเองได้ อาทิเช่น การทำนาโดยอาศัยปุ๋ยหมักชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี การทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชนิดต่างๆ เพื่อใช้ทดแทน เคมีเกษตร ทั้งสารฮอร์โมนเร่งผลิ ตสารกำจัดและป้องกันศัตรูพืช การผลิตถ่านคุณภาพสูงด้วยเตาเผาถ่าน ที่สร้างจากถังน้ำมันขนาด ๒๐๐ ลิตร ที่อาศัยไม้ฟืนจากพื้นที่รกร้าง การผลิตน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้ทดแทนเคมีเกษตร รวมถึงการผลิตพลังงานทางเลือก คือการผลิตไบโอดีเซล จากน้ำมันจาก น้ำมันพืชใช้แล้วเพื่อแก้ปัญหาหาค่าน้ำมันดีเซลมีราคาสูงขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมที่บุคลากรของบ้านดอนผิงแดด ได้รับการถ่ายทอดและฝึกฝนต่อยอดจนเกิดทักษะเป็นชุมชนหนึ่ง ที่อาจกล่าวได้ว่า ครบเครื่องกับการแก้ปัญหาการผลิต ในวิถีที่ สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ผลสำเร็จของชาวชุมชนบ้านดอนผิงแดด ทำให้ในปี ๒๕๕๒ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเพชรบุรีได้ ดำเนินการโครงการ พัฒนาเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน และสนับสนุนงบประมาณเพื่อขยายแนวคิดการพัฒนาอาชีพเกษตรกร โดยจัดตั้งเป็นศูนย์ เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ใน จ.เพชรบุรี “ชุมชนดอนผิงแดด” มีความพร้อมทั้งบุคลากรและสถานที่เพราะคนในชุมชนนี้มีความรู้ อีกทั้งชุมชนมีสถานที่เพียงพอให้คนมาพัก ค้างคืน เพื่อศึกษาดูงาน ที่สำคัญคนในชุมชนนี้ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่นๆ